

ԱՐԶԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ Ա ՆԻՍՏԻ
/3 ապրիլ, 1995/

1995 թվականի ապրիլի 3-ին ամենայն հայոց հավատքի կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Մայր Տաճարում մատուցվեց սուրբ և անմահ Պատարագ: Պատարագեց ու քարոզեց ԱՄՆ-ի արևելյան թեմի առաջնորդ Ս. Խաթակարք. Պարսամյանը: Պատարագի ընթացքում տեղի ունեցավ աշխարհական պատգամավորների երդման արարողություն՝ Կաթողիկոսական Տեղապահ Ս. Թորգոմ արքեպիսկոպոսի երդմնեցուցությամբ: Երդման արարողությունից հետո բոլոր պատգամավորները Ս. Հաղորդություն ստացան: Հավարտ Սուրբ Պատարագի երջանկահիշատակ Ս. Տ. Վազգեն Ա Կաթողիկոսի շիրմի մոտ տեղի ունեցավ հոգեհանգստյան արարողություն:

Ժամը 11-ին Վեհարանում սկսվեց Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորների գրանցումը: Գրանցվեցին 398 պատգամավորներ:

Ժամը 14.30-ին Վեհարանի հանդիսությունների դահլիճում տեղի ունեցավ Ժողովի բացումը: Ժողովը աղոթքով բացեց Կ. Պյոտ պատրիարք Ամենապատիվ Ս. Գարեգին արք. Գալանձյանը, ապա տեղեկացրեց, որ, մինչև ժողովի դիվանի ընտրությունը, դիվանի աշխատանքները ժամանակավորապես կատարելու են Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի Ատենապետն ու ատենադպիրը:

Հանուն Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի բարի գալուստ մաղթելով պատգամավորներին, սրբապան պատրիարքը խոսքը տվեց Ժողովի գրասենյակի տնօրեն Ս. Վաչե արք. Հովսեփյանին: Սրբապան հայրը Ժողովին տեղեկություն տվեց գրասենյակի կատարած աշխատանքների մասին և, հանուն ժողովականների, շնորհակալություն հայտնեց Ժողովի հրավիրման աշխատանքներին մասնակցած բոլոր անձանց /խոսքի տեքստը կցված է սույն արձանագրությանը/:

Ստուգիչ հանձնախմբի ատենապետ Ս. Մեսրոպ արք. Գրիգորյանը հանձնախմբի անունից ներկայացրեց արձանագրության արդյունքները, որի համաձայն ընտրված 421 պատգամավորներից ներկա են 398-ը: Ապա Ս. Վաչե արքեպիսկոպոսը կատարեց պատգամավորների ստուգումը:

Ստուգումից հետո ժողովասրահ մուտք գործեցին Կաթողիկոսական Տեղապահ Ս. Թորգոմ արք. Մանուկյանը, Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Ս. Տ. Գարեգին Բ հայրապետը, ՀՀ նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը, ՀՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահ Բաբկեն Արարբջյանը, ՀՀ փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը, ՀՀ վարչապետ Հրանտ Բազրատյանը, ԼՂՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահ Կարեն Բաբուրյանը, ՀՀ Ներքին գործոց նախարար Վանո Սիրադեղյանը, ՀՀ Կառավարությանն առընթեր կրոնից գործերի

խորհրդի նախագահի պաշտոնակատար Լապար Սուքյանը, «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանը:

Կաթողիկոսական Տեղապահ Տ. Թորգոմ արքեպիսկոպոսն իր ողջունի խոսքից հետո ձայն տվեց ՀՀ նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանին /ուղերձի տեքստը կցված է սույն արձանագրությանը/: Դիվանի քարտուղարությանը հանձնվեցին ԼՂՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի, ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի նախագահ Կարեն Բաբուրյանի և ԼՂՀ վարչապետ Լեոնարդ Պետրոսյանի շնորհավորագրերը, որոնք կցված են սույն արձանագրությանը:

Այնուհետև ձայնը տրվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ-ին /Վեհափառի պատգամը կցված է սույն արձանագրությանը/:

Ժողովի կանոնակարգի քննարկման համար խոսքը տրվեց Տ. Խաժակ արք. Պարսամյանին: Սրբապանը կետ առ կետ ընթերցեց կանոնակարգի նախագիծը, որի շուրջ տեղի ունեցավ մտքերի փոխանակում: Վերջին հոդվածի շուրջ, որի համաձայն «Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը նորընտիր կաթողիկոսին առաջարկում է նշանակել Գերագույն Հոգևոր խորհրդի անդամներին՝ մինչև Սահմանադրության ընդունումը», ծավալվեց բուռն բանավեճ: Մի շարք պատգամավորներ առաջարկեցին կանոնակարգի այդ կետը փոխարինել այն բանաձևով, որ Գերագույն Հոգևոր խորհրդի անդամները ընտրվում են Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի կողմից: Ի վերջո որոշվեց Գերագույն Հոգևոր խորհրդի նոր անդամների ընտրությունը կատարել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությունից հետո:

Ստուգիչ հանձնախմբի թվակազմին վերաբերող հոդվածի շուրջ ծավալված մտքերի փոխանակումից հետո առաջարկվեց նախապես 7 հոգուց բաղկացած հանձնախմբի կազմը համալրել ևս 4 անդամով: Ժողովը 242 ձայնով ընդունեց այդ առաջարկը: Ստուգիչ հանձնախմբի նորընտիր անդամներ դարձան Աբրահամ վարդապետ Մկրտչյանը, տիարք Վանուշ Կարապետյանը, Մարտին Թադևոսյանը և Սուրեն Սահակյանը:

Ապա, որոշ բարեփոխություններից հետո, ամբողջապես ընդունվեց Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի կանոնակարգը: Պատգամավոր Խաչիկ Պապիկյանը առաջարկեց կատարել Դիվանի ընտրություն: Առաջարկը երկրորդվեց: Չայների մեծամասնությամբ առաջարկն ընդունվեց: Ներկայացվեցին Գերագույն Հոգևոր խորհրդի առաջարկած թեկնածուների անունները.

Ա ատենապետ՝ Տարիել Բարսեղյան, Բաֆֆի Հովհաննիսյան

Բ ատենապետ՝ Ներսես արք. Պոպապալյան, Վլադիմիր Հովհաննիսյան

Ա ատենադպիր՝ Հայկապոն Ժ. վրդ. Նաչարյան, Սասուն վրդ. Զմրուխտյան

Բ ատենադպիր՝ Անանիա եպս. Արաբաջյան, Արծրուն Սահակյան:

Ապա տեղի ունեցավ քվեարկություն: Քվեարկությունից հետո ձայները բաշխվեցին հետևյալ կերպ՝

Տարիել Բարսեղյան՝ 237, Բաֆֆի Հովհաննիսյան՝ 92 ձայն,

Ներսես արք. Պոպապալյան՝ 177, Վլադիմիր Հովհաննիսյան՝ 165 ձայն
Հակակալուն Ծ. վրդ. Նաջարյան՝ 229, Սասուն վրդ. Ջմրուխտյան՝ 101 ձայն,
Անանիա եպս. Արաբաքյան՝ 220, Արծրուն Սահակյան՝ 115 ձայն:

Այսպիսով Ա ատենապետ ընտրվեց Տարիել Բարսեղյանը, Ա
ատենադպիր՝ Հակակալուն Ծ. վրդ. Նաջարյանը, Բ ատենապետ՝ Ներսես արք.
Պոպապալյանը, իսկ Բ ատենադպիր՝ Անանիա եպս. Արաբաքյանը:

Նորակազմ դիվանը փոխարինեց առժամյա դիվանին և անցավ իր
պարտականությունների կատարմանը:

Նորակազմ դիվանը որոշեց Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի Բ նիստը
սկսել հաջորդ օրը առավոտյան ժամը 9.30-ին:

Երեկոյան ժամը 18.30-ին Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի Ա նիստը
եզրափակիչ աղոթքով ավարտեց իր աշխատանքները:

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԺԱՄՅԱ ԴԻՎԱՆԻ

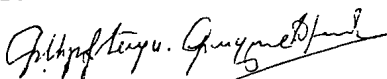
ՆԱԽԱԳԱՀ՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Կաթողիկոսական Տեղապահ

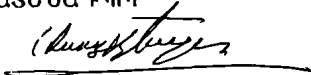
ԱՏԵՆԱՊԵՏ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԶԱՆՃՅԱՆ

Պատրիարք Հայոց Կ. Պոլսո

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ՝

ԱՍՈՂԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՐԻՍՏԱԿԵՍՅԱՆ

Բ ՆԻՍ

Երեքշաբթի, 4 ապրիլի, 1995թ.

Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի Բ նիստը սկսվեց առավոտյան ժամը 9.00-ին: Նիստը բացվեց Ժողովի նախագահ Կաթողիկոսական Տեղապահ, Ամենապատիվ Ս. Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանի աղոթքով: Այնուհետև տեղի ունեցավ պատգամավորների հաշվառում: Ներկա էին 400 պատգամավորներ, որոնցով և հաստատվեց ժողովի քվորումը:

Ապա Ժողովի ատենապետը ընթերցեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսական ընտրության թեկնածու ութ բարձրաստիճան հոգևորականների անունները: (Նախորդ երեկոյան, երկու Ամենապատիվ Պատրիարքներ՝ Ս. Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանը, Պատրիարք Հայոց Երուսաղեմի, և Ս. Գարեգին արքեպիսկոպոս Գալանձյանը, Պատրիարք Հայոց Կոստանդնուպոլսի, արդեն տեղեկացրել էին, որ դուրս են հանում իրենց անունները թեկնածուների ցանկից):

Այսպիսով՝ կաթողիկոսական թեկնածուներ դարձան.

- ա) Ն. Ս. Օ. Ս. Ս. Գարեգին Բ, Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
- բ) Ս. Չավեն արքեպիսկոպոս Չինչիյան
- գ) Ս. Արիս եպիսկոպոս Շիրվանյան
- դ) Ս. Կյուրեղ եպիսկոպոս Գաբիլյան
- ե) Ս. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիաթյան
- յ) Ս. Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյան
- է) Ս. Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյան
- ը) Ս. Պարզե եպիսկոպոս Մարտիրոսյան:

Այնուհետև կապվեցին մի շարք աշխատանքային հանձնախմբեր՝ հետևյալ աշխատակազմով.

ա) Օրինական Հարցերի Հանձնախումբ – Մեթր Խաչիկ Պապիկյան (Լիբանան), Տիարք Վոլոդյա Հովհաննիսյան (Հայաստան) և Վինսենթ Կյուրահյան (ԱՄՆ)

բ) Կարգապահության Հանձնախումբ – Տիարք Միշա Բադիրյան (Հայաստան), Գևորգ Գուլքանյան (Հայաստան), Գերաշնորհ Ս. Տարոն եպիսկոպոս Ճերեձյան (Ֆրանսիա) և Արժանապատիվ Ս. Սարգիս քին. Սարգսյան (Իտալիա)

գ) Գնահատանքի Հանձնախումբ – Գերաշնորհ Ս. Ավագ արքեպիսկոպոս Ասատուրյան (Բաղդադ, Իրաք), Տիարք Արթուր Բասմաջյան (Կանադա) և Ռաֆայել Պապսյան (Հայաստան)

դ) Բանասաների Հանձնախումբ – Տիարք Պիոն Հակոբյան, Հայկ Բարիկյան և Մերուժան Տեր-Գուկանյան (երեքն էլ Հայաստանից):

Հանձնախմբերի անդամների ընտրությունից հետո Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները լսեցին Կաթողիկոսական Տեղապահ, Ամենապատիվ Տ. Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանի հաշվետու զեկուցումը՝ Կաթողիկոսական Տեղապահության իր վեցամսյա գործունեության վերաբերյալ, հավարտ որի գնահատանքի հետևյալ առաջարկը ներկայացրեց Գերաշնորհ Տ. Բաբկեն եպիսկոպոս Վարժապետյանը.

«Այս խղճամիտ, ճշգրիտ ու լրիվ տեղեկագրի համար խորին շնորհակալություն: Առաջարկում եմ, որ Ազգային-Եկեղեցական այս սրբագույն և պատկառելի Ժողովը երախտագիտական զգացումով և շնորհակալությամբ ընդունի սույն տեղեկագիրը»: Ժողովը միաձայնությամբ ընդունեց այս առաջարկը:

Տեղապահի զեկույցից հետո Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները դիմեցին դեպի Մայր Տաճար, ուր պետք է տեղի ունենային (գաղտնի քվեարկությամբ) կաթողիկոսական ընտրությունները:

Կեսօրվա ժամը 12-ին, պատգամավորների հաշվառումից հետո, տեղի ունեցավ առաջին քվեարկությունը:

Առաջին քվեարկության արդյունքներն էին.

- ա) Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ, Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ – 111 ձայն
- բ) Տ. Չավեն արքեպիսկոպոս Չինչիյան – 9 ձայն
- գ) Տ. Սրիս եպիսկոպոս Շիրվանյան – 3 ձայն
- դ) Տ. Կյուրեղ եպիսկոպոս Գաբիկյան – 2 ձայն
- ե) Տ. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիաթյան – 37 ձայն
- զ) Տ. Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյան – 123 ձայն
- է) Տ. Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյան – 42 ձայն
- ը) Տ. Պարզն եպիսկոպոս Մարտիրոսյան – 61 ձայն:

Կաթողիկոսական ընտրության երկրորդ քվեարկության համար, համաձայն հաստատված կանոնի, երեք առավելագույն քվե ստացողներն էին հետևյալները.

- ա) Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Կաթողիկոսը
- բ) Տ. Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանը
- գ) Տ. Պարզն եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը:

Գ ՆԻՍՏ

Ընդմիջումից հետո, կեսօրվա ժամը 15-ին, Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի Գ նիստով սկսվեց ընտրության երկրորդ փուլը, հավարտ որի ընտրողների ձայները բաշխվեցին հետևյալ կերպ.

ա) Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ — 186 ձայն

բ) Տ. Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյան — 145 ձայն

գ) Տ. Պարզե եպիսկոպոս Մարտիրոսյան — 61 ձայն:

Երկրորդ ընտրության ժամանակ անվավեր համարվեցին 5 քվեներ: Ըստ ընտրական կանոնակարգի՝ հետագա ընտրություն տեղի պիտի ունենար Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի և Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանի միջև: Վերջինս, սակայն, ցուցաբերելով որդիական ակնածանք Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոսի անձի նկատմամբ, ազնվորեն հրաժարվեց հետագա ընտրապայքարից՝ հայտարարելով ինքնաբացարկ:

Այսպիսով, առանց հետագա քվեարկության, ներկա պատգամավորների ցնծության և ծափահարությունների ներքո ազգիս 131-րդ Կաթողիկոս ընտրվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո և այժմ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն: (Հետայսու՝ Գարեգին Ա):

Ընդունելով Հայաստանյայց Եկեղեցու հոգևոր դասի և Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորների շնորհավորանքները, նորընտիր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը տվեց նրանց իր առաջին օրհնությունը և հայրական պատգամները: Այսպիսով Գ նիստը իր ավարտը գտավ:

Այնուհետև, Մայր Տաճարի զանգերի դողանքի ներքո, եկեղեցական թափորը ուղղվեց դեպի Վեհարան, ուր և հոգևորական դասը աջահամբույրով ստացավ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ Գարեգին Ա-ի շնորհաբեր օրհնությունը:

Ուշ երեկոյան, նորընտիր Հայրապետին շնորհավորելու համար Ս. Էջմիածին ժամանեցին ՀՀ մեծարգո նախագահ Տիար Լևոն Տեր-Պետրոսյանը, ՀՀ խորհրդարանի նախագահ Տիար Բաբկեն Արարքցյանը, ՀՀ Ներքին գործերի նախարար Վանո Սիրադեղյանը և պաշտոնական այլ անձինք: Վեհարանում կայացած ընդունելության ժամանակ Նորին Սուրբ

Օծություն Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը և Հայաստանի Հանրապետության նախագահը փոխանակեցին ողջույնի խոսքեր:

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՎԱՆ

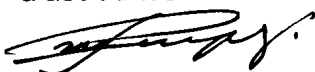
ՆԱԽԱԳԱՀ՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Կաթողիկոսական Տեղապահ

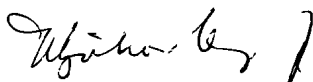
Ա ԱՏԵՆԱՊԵՏ՝

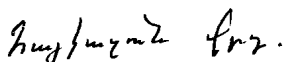
ՏԱՐԻԵԼ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

Բ ԱՏԵՆԱՊԵՏ՝

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԷՇՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ

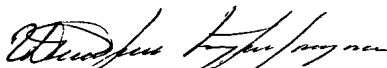

Ա ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

Բ ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ՝

ԱՆԱՆԻԱ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՐԱԲԱԶՅԱՆ

Դ ՆԻՍՏ

Չորեքշաբթի, 5 ապրիլի, 1995 թ.

Այսօր առավոտյան ժամը 10-ին Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը սկսեց իր չորրորդ և վերջին նիստը՝ նախագահությամբ՝ Նորին Սուրբ Օծություն Ս. Տ. Գարեգին Ա Կաթողիկոսի: Ամենայն Հայոց Հայրապետը համագումարի բացման իր աղոթքից հետո ընթերցեց մի հատված Մատթեոսի Ավետարանից (Մատթ. ԻԵ 31-46) և, մեկնաբանելով Սուրբ Գրքի այդ հատվածը, ներկաներին տվեց իր հայրական հորդորները: Ապա, Ս. Անանիա եպիսկոպոս Արաբաջյանը կարդաց ապրիլի 4-ի նիստի արձանագրությունը, որը, բարեփոխության որոշ առաջարկություններից հետո, ընդունվեց միաձայն: Հավարտ ընթերցման Նորին Սուրբ Օծությունը արեց հավուր պատշաճի որոշ խորհրդածություններ:

Խոսելով Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամների ընտրության մասին՝ Ս. Տ. Գարեգին Ա-ն ասաց, որ տարիների ընթացքում Մեծի Տանն Կիլիկիո Աթոռը ղեկավարելու իր փորձը ցույց է տվել, որ որևէ հանձնախմբի կամ խորհրդի ընտրություն կատարելուց առաջ հարկ է նշանակել նախ նշանակման կոմիտե (nomination committee), այն պատճառով, որ մենք դեռևս չենք ճանաչում այն անձանց, որոնք ընտրվելու են որպես Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նոր անդամներ: Նրանց արժանիքները, ընդունակությունները իմանալու համար է անհրաժեշտ ժամանակ: Ուստի, ինչպես վեհափառ Հայրապետը հայտնեց, խորհրդակցելու է Ամենապատիվ Պատրիարք հայրերի հետ, նշանակելու համար Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նոր կազմը մինչև նոր Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի Գումարումը, որ տեղի է ունենալու երկու տարի հետո:

Ս. Տ. Գարեգին Ա-ի սույն մտածումը առաջարկի ձևով Ժողովին ներկայացրեց Տ. Շահե արքեպիսկոպոս Աճեմյանը: Այն երկրորդվեց Ս. Ոսկան եպիսկոպոս Գալփակյանի կողմից: Առաջարկն անցավ միաձայն:

Խոսելով Հայ Եկեղեցու ապագա գործունեության մասին, Նորին Սուրբ Օծությունն ասաց, որ մեր առաջին նպատակը պիտի լինի Հայաստանում որպես պետական կրոն Քրիստոնեության հաստատման 1700-ամյակին նախապատրաստվելը: Աշխարհում ոչ մի պետություն, ոչ մի Եկեղեցի դեռևս այսպիսի մարտահրավեր չի ուղղել: Դա մեծ պատիվ և պատասխանատվություն է մեր Եկեղեցու համար: Շատ Եկեղեցիներ ու կապալերապություններ այսօր՝ 2000-ամյակի ավարտին և 3000-ամյակի շեմին, տևապես մտածում են, թե ինչպես թարմացնեն, բարոյապես առողջացնեն իրենց ներքին կյանքը: Մենք նույնպես պարտավորություն ունենք ամենայն լրջությամբ վերադառնալ այդ աշխատանքներով:

Տ. Տ. Գարեգին Ա-ն հայտնեց, որ անցած տարի, 1994-ին, ինքը, Երուսաղեմի և Կոստանդնուպոլսի Ամենապատիվ Պատրիարքները, հանգուցյալ Հայրապետի հետ, ծրագրել են կապմել մի հանձնախումբ, որը պիտի զբաղվեր 1700-ամյակին նվիրված աշխատանքներով: Այս առթիվ կառավարության կողմից նույնպես նշանակվել է 24 հոգուց բաղկացած մի հանձնախումբ:

Փոքր Ասիայի այս տարածքում հայ ժողովրդի կողմից քրիստոնեական իր հավատքի և մշակույթի պահպանումը համապոր է մի հրաշքի, ասաց Նորին Սուրբ Օծությունը: Տ. Տ. Գարեգին Ա-ն միաժամանակ չափազանց կարևոր համարեց Հայ Եկեղեցին ուժեղացնել ներքնապես՝ հայ հավատացյալներին հաղորդ դարձնելու համար քրիստոնեական ճշմարտությանը, Ավետարանի պատգամներին, բավարարելու նրանց հոգևոր պահանջները:

Մեր եկեղեցին, ըստ Հայոց Հայրապետի, պիտի վերստին այնքան կենսունակություն ստանա, որ շթույլատրի օտար քարոզիչներին գալ այստեղ ու լցնել մեր հոգևոր դատարկությունը: Պետք չէ այս առիթով մեղադրել որևէ մեկին, այլ՝ լծվել աշխատանքի: Եվ այս գործում շատ անելիքներ ունի Ս. Էջիածնի հոգևոր ճեմարանը: Նոր սերնդի պատրաստության հարցը, ըստ Նորին Սուրբ Օծության ամենակարևոր հարցերից մեկն է: Հոգևոր ճեմարանը սիրտն է հայ եկեղեցու հոգևոր հաստատությունների: Նախկինում Գևորգյան ճեմարանը հիացմունքի առարկա էր մեզ համար: Այսօր, հարց է տալիս Վեհափառ Հայրապետը, ինչպե՞ս պիտի ճանաչենք հոգևոր ճեմարանը, եթե ոչ այն մարդկանցով, ովքեր իրենց կրթությամբ, պատրաստակամությամբ և հոգևոր պորությամբ պիտի ծառայեն այնտեղ:

Նորին Սուրբ Օծությունը ոչ պակաս կարևոր է համարում նաև հայրենիքի պորացման համար ծառայելու մեր պատրաստակամության հարցը: Մինչ օտար Եկեղեցիները քարոզում են, որ Եկեղեցին և ազգը տարբեր բաներ են, Հայ Եկեղեցու պարագային Եկեղեցին և ազգը անբաժան են: «Ես չեմ մոռանա, — ասում է Վեհափառը, — երբ փոքր ժամանակ մեր հայրենի գյուղի դաշտերի մեջ պարվում էի իմ փոքրիկ արիերը և արտասանում. «Ապատն Աստված այն օրից...» Այժմ եկել է այդ պատությունը: Այսօր ունենք մեր անկախ ու ազատ պետությունը: Ունենք մեր Եկեղեցին: Ամուր պահենք այն: Դրա լավագույն առիավատչյան այսօր Համահայկական Հիմնադրամի առկայությունն է, և մեր պարտականությունը պետք է լինի պորավիզ կանգնել դրան, այն արժեվորել հայրենաշինությամբ»:

Վերջին հարցը, որին անդրադարձավ Վեհափառ Հայրապետը՝ տնտեսական հարցն էր: Նախկին Ազգային-Եկեղեցական Ժողովները միշտ էլ մտահոգ են եղել Եկեղեցու տնտեսական կացությամբ: Տ. Տ. Գարեգին Ա նախ իր շնորհակալություններն է հայտնում Ամենապատիվ Տ. Թորգոմ

Պատրիարքին իր հաշվետու պեկույցի համար և ասում, որ Եկեղեցին այժմ պարտավոր է անցնել տնտեսական նոր քաղաքականության: Կամավոր նվիրատվությունները Նորին Սրբությունը համարում է գեղեցիկ մի երևույթ, որը սակայն չի կարող տնտեսական քաղաքականության հիմք դառնալ: Եկեղեցին պիտի հիմնվի մնայուն ֆոնդերի հաստատման վրա, ֆոնդեր, որոնք հնարավորություն կտան տոկուն կովաններ ունենալու: Եկեղեցուն այլևս բավարար չեն լուծմաները, ինչպես «Լուսավորչի լուծան» և այլ նվիրատվություններ: Դրանք շատ օգտակար են, սակայն Եկեղեցին, թեմերը պետք է գտնեն այնպիսի հավելյալ միջոցներ, որոնք հպարտության պգացում կտան մեզ՝ մեր կատարած աշխատանքների դիմաց:

Հայաստանյայց Եկեղեցու բարեկարգությունը, ըստ Վեհափառի, պետք է լինի մեր մտածողության սկեռակետը: Պետք է այնպես բարեկարգել Եկեղեցին, որ այն դառնա մի ուժ, հայ ազգի շենության և բարեկարգության ճանապարհին:

Հավարտ Հայ Եկեղեցու պատրվա վիճակին վերաբերող իր մտածումների, Վեհափառ Հայրապետը ներկա պատգամավորներին հրավիրեց հանդես գալ իրենց առաջարկներով և դիտողություններով՝ իր հերթին խոստանալով ժամանակի ընթացքում հնարավորին չափով լուծելու դրանք:

Եղան բազմաթիվ թելադրանքներ, որոնցից ամենակարևորները ներկայացնում ենք ստորև.

ա) Շիրակի թեմ — Թելադրում ենք, որ այս Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները մինչև Եկեղեցական նոր Սահմանադրության ընդունումը (երկու տարի հետո) պահեն իրենց պատգամավորի հանգամանքը:

բ) Գերաշնորհ Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյան — Հայ Եկեղեցուց ներս կատարել ծեսի բարեկարգություն և այժմեականացնել այն:

գ) Տ. Արիս եպիսկոպոս Շիրվանյանի թելադրությունները.

1) Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորները այցելեն Ծիծեռնակաբերդ՝ Մեծ Եղեռնի 80-րդ տարեդարձի առթիվ պոփաժներին հարգանքի տուրք մատուցելու.

2) Դրականորեն լուծել Հայ Եկեղեցու միության հարցը.

3) Հաստատել Սահմանադրություն և մոտ ժամանակներս հրավիրել Եպիսկոպոսաց Ժողով:

դ) Գուգարաց թեմի պատգամավորները թելադրեցին.

1) Կաթողիկոսական ընտրությունների ժամանակ պատգամավորների միջև ստեղծել հավասարապորություն՝ անկախ թեմի մեծ կամ փոքր լինելուց:

2) Յուրաքանչյուր երկու-երեք տարին մեկ հրավիրել Ազգային-Եկեղեցական Ժողով.

3) Կաթողիկոսության կառավարման տարիք համարել 75-ը.

4) Ժողովրդի աչքին հոգևորականի վարկը բարձրացնելու նպատակով Մայր Աթոռի տարածքում մի հուշակոթող կանգնեցնել բռնատիրության տարիներին զոհված հայ հոգևորականների հիշատակին:

ե) Գերաշնորհ Տ. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիսթյան —

1) Ստեղծել առաջարկներ բերող հանձնախումբ.

2) Դադարեցնել Ազգային-Եկեղեցական Ժողով հրավիրելու նախկին կանոնակարգը և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից հաստատել նոր կանոնակարգ.

3) Ինքնաբերիկ նվիրատվության կոչ հղել՝ աշխարհի հայությանը և Ազգային-Եկեղեցական Ժողովին.

4) Վերանայել, անհրաժեշտության դեպքում, բոլոր ուղերձները և արձանագրությունները, որոնք տարբեր առիթներով ուղղվել են տարբեր մարդկանց:

զ) Գերաշնորհ Տ. Աղան արքեպիսկոպոս Պալեոպյան — Սրբացնել 1915 թվականի Եղեռնի բոլոր զոհերին:

է) Ռուսաստանի թեմ — Քրիստոնեության հաստատման 1700-ամյակի առթիվ ստեղծել դրամական ֆոնդ:

ը) Գերաշնորհ Տ. Հովնան արքեպիսկոպոս Տերտերյան — Կապմակերպել հավաքական և առանձին հանդիպումներ Վեհափառ Հայրապետի և թեմակալ առաջնորդների միջև:

թ) Գերաշնորհ Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Գրիգորյան —

1) Կատարել որոշ բարեփոխություններ կուսակրոնության ասպարեկում.

2) Հանգիստ թողնել 1915 թ. հայ նահատակների հիշատակը և չսրբացնել նրանց: Եվ, ընդհակառակը, քաղաքական նպատակներից ելնելով, հեռագրեր ուղարկել աշխարհի շատ երկրներ՝ ճանաչել տալու համար ցեղասպանությունը:

ժ) Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ Տիար Հակոբ Փափապյան — Բարձրացնել Հոգևոր Ճեմարանի ուսման մակարդակը՝ հասցնելով այն գիտական աստիճանի:

ժա) Տ. Հակակոուն Օ. վրդ. Նաջարյանը թելադրեց — Մայր Աթոռին վերադարձնել վանքապատկան և բռնագրավված բոլոր հողերը.

2) Բարելավել Մայր Աթոռի միաբանների տնտեսական վիճակը:

ծբ) Արթուր Պասմաճյան (Կանադա) — Սրբաջնել Տ. Կոմիտաս վարդապետին:

ծգ) Տիար Սարգիս Պետոյան (Ֆրանսիա) — Ստեղծել Ս. Էջմիածնի ֆոնդ:

ծդ) Տ. Մամբրե ավագ քին. Կուկույանը խնդրանքով դիմեց նորընտիր Վեհափառ Հայրապետին՝ կիսելու իր մտածումները Եկեղեցու միասնության վերաբերյալ:

ծե) ԱՄՆ-ի Արևելյան թեմից Դին Շահինյանը արեց հետևյալ թելադրությունները.

1) Ամուսնացյալ քահանաները կարողանան դառնալ կամ ընտրվել թեմակալ առաջնորդներ.

2) Ամուսնացյալ քահանաները կարողանան դառնալ եպիսկոպոս.

3) Արժանավոր ամուրի անձերը առանց կուսակրոնության ուխտ կատարելու դառնան քահանա՝ հետագայում ամուսնանալու թույլտվությամբ.

4) Կանանց սարկաւագ լինելու թույլտվության ստացում:

ծզ) Գերաշնորհ Տ. Տիրայր արքեպիսկոպոս Մարտիկյան — Հանդիսավորապես նշել Հոգևոր ճեմարանի վերաբացման 50-ամյակը:

ծէ) Գերաշնորհ Տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոս Սանթուրյան — Տ. Խորեն Ա Մուրադբեկյան երջանկահիշատակ Կաթողիկոսի աճյունը Ս. Գայանե վանքից տեղափոխել Մայրավանք:

ծը) Տիար Ժուլեֆ Ավետիսյան (Արարատյան թեմ) — Ստեղծել հայ եկեղեցիների կառուցման և վերանորոգման ֆոնդ՝ արդեն այդ առիթով գոյություն ունեցող հիմնադրամի վրա:

ծթ) Տիկին Ավետլանա Պետրոսյան (Արարատյան թեմ) —

1) Լուսավորության նախարարության հետ համաձայնեցնելով՝ հանրակրթական դպրոցներում պարտադիր դարձնել կրոնական առարկաների դասավանդումը:

2) Ամուսնական ակտեր կատարել միայն Եկեղեցու միջոցով:

Այս և ուրիշ առաջարկներից հետո ղեկուցումով հանդես եկավ Գնահատանքի հանձնախմբի անդամ Տիար Ռաֆայել Պապայանը: Հավարտ նրա ղեկուցման Ս. Պետերբուրգի հայ համայնքի պատգամավորները 131-րդ Կաթողիկոսի ընտրության առիթով Նորին Սուրբ Օծությանը նվիրեցին իրենց պատվերով պատրաստված 131 արծաթե հուշամեդալներ: Նրանք հրավիրեցին Նորին Սուրբ Օծությանը այցելել Ս. Պետերբուրգ:

Իր պատասխան խոսքում Ս. Տ. Գարեգին Ա Կաթողիկոսը խոստացավ գրավոր կերպով պատասխանել բոլոր այն հարցերին և թելադրություններին, որ արվել էին պատգամավորների կողմից:

Ապա Վեհափառ Հայրապետը շեշտեց Հայ Եկեղեցու կողմից Համաշխարհային Էկումենիկ շարժմանը ակտիվորեն մասնակցելու կարևորությունը և անցավ իր շնորհավորական խոսքին:

Նորին Սուրբ Օծությունը Շնորհակալություն հայտնեց նախ՝ Ամենապատիվ երկու Պատրիարք հայրերին, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամներին, Ս. Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանին և Մայր Աթոռի Դիվանապետ Ս. Ներսես արքեպիսկոպոս Պոպալյանին՝ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը բարձր մակարդակով կազմակերպելու և անցկացնելու համար, հայրենի պետության ներկայացուցիչներին, Էջմիածնի քաղաքապետարանին, հանրության ներկայացուցիչներին, մամուլին, Մայր Աթոռի մատակարարման բաժնին, Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորներին և Ժողովի Դիվանին:

Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը փակվեց Ս. Տ. Գարեգին Ա Կաթողիկոսի օրհնությամբ և աղոթքով:

Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի Դիվանը ևս շնորհավորեց Ամենայն Հայոց Նորընտիր Կաթողիկոս Գարեգին Ա-ին և ցանկացավ հաջողություններ իր սուրբ առաքելության ճանապարհին:

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՎԱՆ
ՆԱԽԱԳԱՀ՝

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա
Նորընտիր Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ա ԱՏԵՆԱԳԵՏ՝

ՏԱՐԻԵԼ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

Բ ԱՏԵՆԱԳԵՏ՝

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՈԶԱՊԱԼՅԱՆ

Ա ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ՝

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

Բ ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

ԱՆԱՆԻԱ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՇԽԱԶՅԱՆ